

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ У ПРОВЕДЕННІ НАВЧАНЬ З АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ НА ПРИКЛАДІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НаУКМА

*Чуканова С.О., канд. пед.н.,
завідувач сектору Наукової бібліотеки,
старший викладач кафедри психології та педагогіки,
Національний університет
«Києво-Могилянська академія»*

NATIONAL UNIVERSITY OF
KYIV-MOHYLA ACADEMY

Академічна доброчесність

- ▶ є необхідною складовою сучасної освітньої та наукової спільноти.
- ▶ Її важливими аспектами є боротьба з плагіатом та інформаційна грамотність.
- ▶ *Саме аспект інформаційної грамотності напряду залежить від бібліотеки навчального закладу.*

Досвід Наукової бібліотеки
Національного університету «Києво-
Могилянська академія» у навчанні
академічної доброчесності в контексті
інформаційної грамотності.

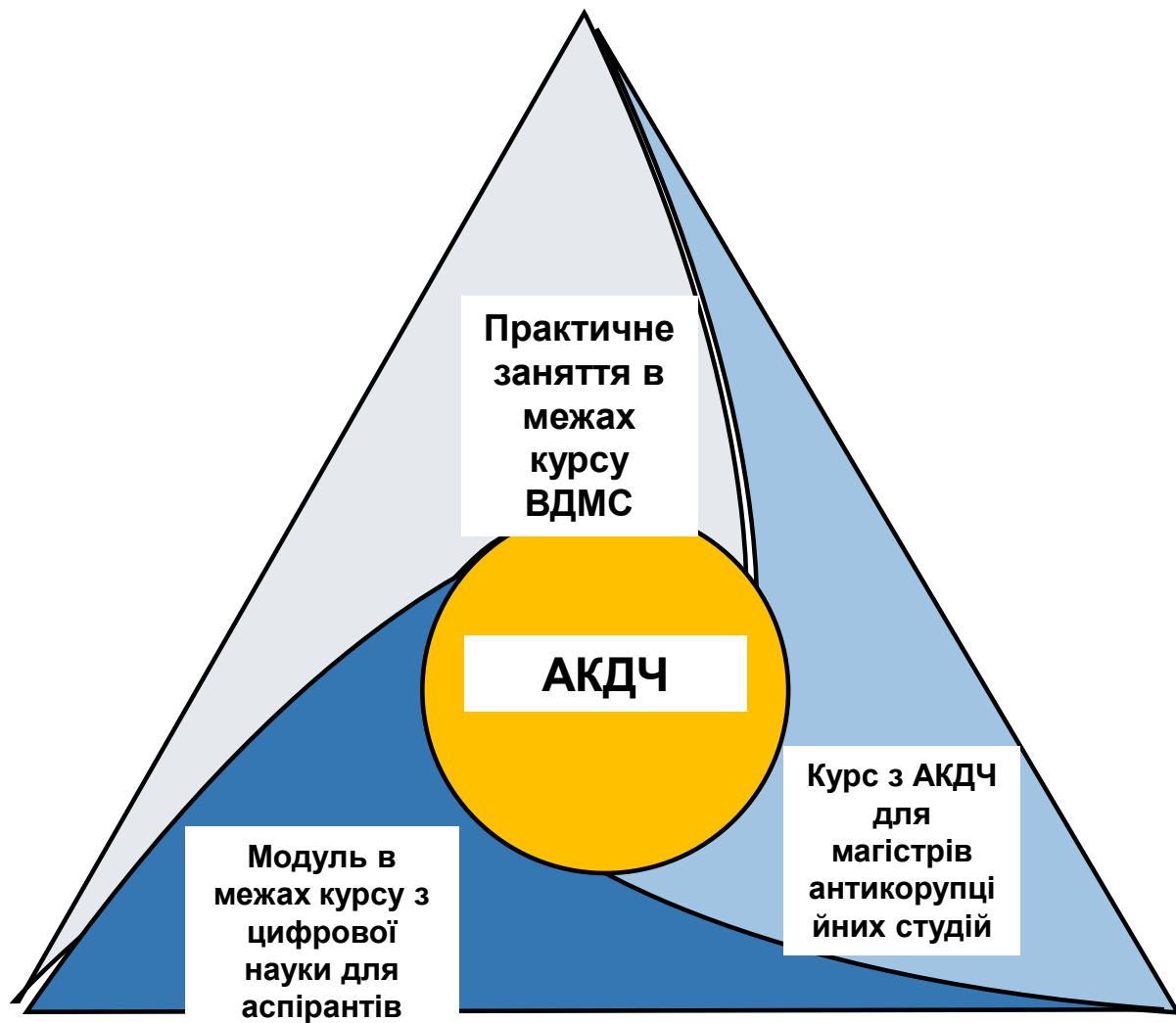
Студенти та аспіранти

- ▶ курс «Вступ до моголянських студій» для першокурсників бакалаврських програм (три практичні заняття: пошук у каталозі, робота з базами даних наукової інформації, академічна доброчесність проводяться співробітниками бібліотеки);
- ▶ курс «Академічна доброчесність» для магістрантів першого року навчання програми «Антикорупційні студії» (розробка курсу здійснювалась співробітниками бібліотеки Чукановаю С. О. та Рябець І. В.);
- ▶ курсу «Цифрова наука та інформаційна грамотність» (розробка курсу здійснена Ярошенко Т.О., Чукановою С.О. та Криворучкою Л.Д. у тісній співпраці та за сприяння співробітників наукової бібліотеки) для аспірантів та слухачів Ph. D.-програм першого року навчання.

Додатково

бібліотека на прохання викладачів та студентів проводить тренінги з

- ▶ бібліографічного опису,
- ▶ інформаційного пошуку,
- ▶ управління даними досліджень, профілів науковців тощо.

Масові заходи

- Окрім залучення до навчального процесу, бібліотека постійно проводить масові заходи для всіх користувачів (у тому числі і сторонніх), присвячені темі академічної доброчесності:
- Конференції, тренінги, вебінари, виставки матеріалів, короткі відео-інструктажі тощо.
- Центр забезпечення якості освіти в НаУКМА залучає наукову бібліотеку до співпраці і проведення заходів для підвищення кваліфікації викладачів, зокрема з тематики інформаційної грамотності та академічної доброчесності.

Он-лайн курси

- ▶ «Академічна доброчесність в університеті» на платформі ВУМ
- ▶ «Наукова комунікація в цифрову епоху» на платформі Prometheus.

Отже, бібліотека залучена як в освітню діяльність, так і в наукову діяльність, проте активно просуває тему академічної доброчесності й посередництвом масових заходів, спрямованих на широку аудиторію поза межами академії

Робота зі студентами та аспірантами

- ▶ Головною метою будь-якого курсу чи навчання з академічної доброчесності є вміння слухачів застосовувати теоретичні знання, набуті у навчальному курсі у майбутній практичній професійній діяльності.
- ▶ Необхідно подбати про формування цілісної системи знань про сукупність моральних та юридичних принципів і правил, якими повинні керуватись учасники освітнього та наукового процесів в академічному середовищі.

При роботі над програмою курсу чи тренінгу, варто звернути увагу на такі першочергові завдання

- дослідження поняття «академічна доброчесність» у контексті як вітчизняного, так і зарубіжного досвіду і законодавства;
- усвідомлення ключових цінностей академічної доброчесності (чесності, довіри, справедливості, відповідальності, поваги та сміливості) ;
- розгляд видів порушень академічної доброчесності;
- поглиблення навиків інформаційної грамотності та використання баз даних наукової інформації з метою верифікації джерел;

При роботі над програмою курсу чи тренінгу, варто звернути увагу на такі першочергові завдання

- формування умінь зі створення бібліографічного опису та посилань на джерела інформації в академічних текстах у тому числі за допомогою референс-менеджерів;
- вивчення основних технік уникнення академічного плагіату: збереження балансу голосу, цитування, перефразування, узагальнення;
- засвоєння критеріїв оцінки інформаційних джерел: авторитет, надійність, покриття, актуальність;
- тренування навиків інформаційного пошуку у тому числі з урахуванням наукометричних показників;

У межах курсу чи модулю з академічної доброчесності варто акцентувати увагу на такій тематиці:

- зміст та сутність поняття «академічна доброчесність»;
- види порушень академічної доброчесності, зокрема «плагіат» та «самоплагіат» як його різновид;
- інформаційна грамотність та верифікація джерел за допомогою інформаційного пошуку;
- баланс голосу та техніки уникнення плагіату;
- розгляд нормативних та правових документів, а також внутрішньої документації, що стосується академічної доброчесності.

Варто зауважити, що

семінарські та практичні заняття у свою чергу спрямовані на поглиблене засвоєння теоретичних знань та набуття практичних навичок. Під час них перевіряється рівень засвоєння основних положень та тем, розвивається навик публічних виступів та дискусій.

► Для кращого засвоєння матеріалу варто залучати студентів до обговорень, дискусій, написання есе, проведення дебатів, вправ з рецензування, виступів, ділових ігор чи обговорень кейсів та етичних дилем.

► Поглибленому вивченню теми сприяє самостійна робота, що орієнтована на більш широкий огляд тематики із залученням періодичних видань, наукових праць, баз даних, монографій з окремих питань дисципліни чи теми. Важливою складовою самостійної роботи студентів є виконання індивідуальних робіт.

Теми для виступів, есе чи обговорень :

1. Академічна нечесність як прояв корупції в освітньому науковому та навчальному середовищі.
2. Академічний плагіат як різновид плагіату та самоплагіат як різновид академічного плагіату.
3. Верифікована інформація як метод боротьби з фабрикаціями та фальсифікаціями в науці.
4. Етичні дилеми у відносинах опонент-дисертант та науковий керівник-магістрант.
5. Неправильний бібліографічний опис як прояв плагіату.

► В ЯКОСТІ ПРИКЛАДУ ПРАКТИЧНОГО ЗАВДАННЯ,
МОЖНА РОЗГЛЯНУТИ ВПРАВУ «ПРАКТИКА
ПЕРЕФРАЗУВАННЯ» (ЗА БАРРІ ГІЛМОРОМ).

► **НЕОБХІДНИЙ ПІДРУЧНИК:** GILMORE, BARRY.
PLAGIARISM : A HOW-NOT-TO GUIDE FOR STUDENTS /
BARRY GILMORE. - PORTSMOUTH, NH : HEINEMANN,
[2009]. - VI, 98 P.

Робота з викладачами.

- ▶ Під час тренінгів для викладачів важливо обмінюватись думками щодо підходів визначення плагіату в роботах і обговорити можливі практики запобігання плагіату.
- ▶ На тренінгах з викладачами можна обговорити поради педагогів та дослідників академічної доброчесності, зокрема розглянути поради від Роберта Гарріса як запобігти плагіату з його праці *Harris R. A. The plagiarism handbook: strategies for preventing, detecting, and dealing with plagiarism / R. A. Harris. — 2002. — 647 p.*

- ▶ Роберт Гарріс радить чітко ставити завдання, що означає:
- ▶ конкретизувати свої очікування;
- ▶ зазначити, чи можна використати цю роботу на курсі іншого викладача (за домовленості);
- ▶ узгодити стиль бібліографії;
- ▶ деталізувати свої вимоги;
- ▶ уточнити, чи тема одна на всіх, чи ви маєте варіанти тем (які ви міняєте щосеместрово);
- ▶ зазначити, чи можуть студенти дискутувати, ділитись літературою та оцінювати роботи один одного,
- ▶ чи може студент просити про зміну теми і на якому етапі;
- ▶ обирати специфічні незвичні теми,
- ▶ дати завдання студентам звззити власні теми.

- ▶ розділити завдання на частини, для цього необхідно встановити кілька дедлайнів для різних етапів роботи.
- ▶ Вимагайте конкретні структурні компоненти та зазначайте, що, наприклад, у роботі потрібно використати: 2 Інтернет-джерела, 2 друкованих книжкових видання, 2 друкованих періодичних видання, 1 інтерв'ю чи опитування, проведене студентом.
- ▶ Дайте завдання проаналізувати конкретну статтю чи книгу кожному студенту.
- ▶ Можна включити в елементи роботи графіки або таблиці.
- ▶ Щонайменше 3 джерела мають бути цьогорічними або минулорічними.
- ▶ Можна дати певні дані та сказати, щоб студенти їх інтерпретували.
- ▶ Дати завдання студентам проводити опитування, залучати досвід з позааудиторної діяльності,
- ▶ Варто давати відповіді на питання, що виникли в ході дискусій на семінарських заняттях.
- ▶ Бажано встановити проміжні дати та розділити роботу на етапи з чітким дедлайном до кожного етапу:
- ▶ На цьому етапі можна вносити корективи, збирати чернетки для подальшого порівняння з кінцевим результатом.

- ▶ Можливе розділення загальної кількості балів між етапами. Наприклад: письмова робота = 200 балів; тема – 10; попередня бібліографія – 10; і т.д.
- ▶ Можна дати студентам завдання зробити аналіз джерел та пояснити, навіщо вони їх використали у тексті. Добре, якщо студенти зроблять коротку анотацію до кожного пункту бібліографії та нададуть відповіді на такі питання:
  - *Наскільки корисним було це джерело?*
  - *Яка його актуальність?*
  - *Для якої аудиторії воно написано?*
  - *Як ви перевірили його надійність?*
- ▶ Вимагайте цитувати та посилатись на нові джерела чи свіжі періодичні видання (менш, ніж 5-річної давнини або нову статистику за останній рік чи два).
- ▶ Вимагайте ксерокопії та роздруківки джерел, де маркером будуть виділені процитовані елементи. Не дозволяйте студентам міняти тему в останній момент.

- ▶ Важливим пунктом є взаємодія та зворотній зв'язок.
- ▶ Можна зробити окремим заняттям попередню перевірку, щоб студенти перевірили та оцінили роботи один одного та обговорили їх.
- ▶ Нехай кожен студент принесе 2 відгуки на свою роботу від одногрупників.
- ▶ Студентам потрібно пояснити, чи вносили вони зміни після таких рецензій або, якщо не вносили, то чому.
- ▶ Вимагайте усних звітів по кожному етапу роботи, презентацій в аудиторії.
- ▶ Вимагайте узагальнюючого есе після того, к студенти здадуть роботу. Нехай вони опишуть, з якими проблемами зіткнулись під час написання, та як їх вирішили.
- ▶ Нехай студенти підпишуть документ з доброчесності, тобто засвідчать, що надали дійсно свій авторський текст, внесли точні бібліографічні дані і несуть за це відповідальність.
- ▶ Апелюйте до кодексу честі

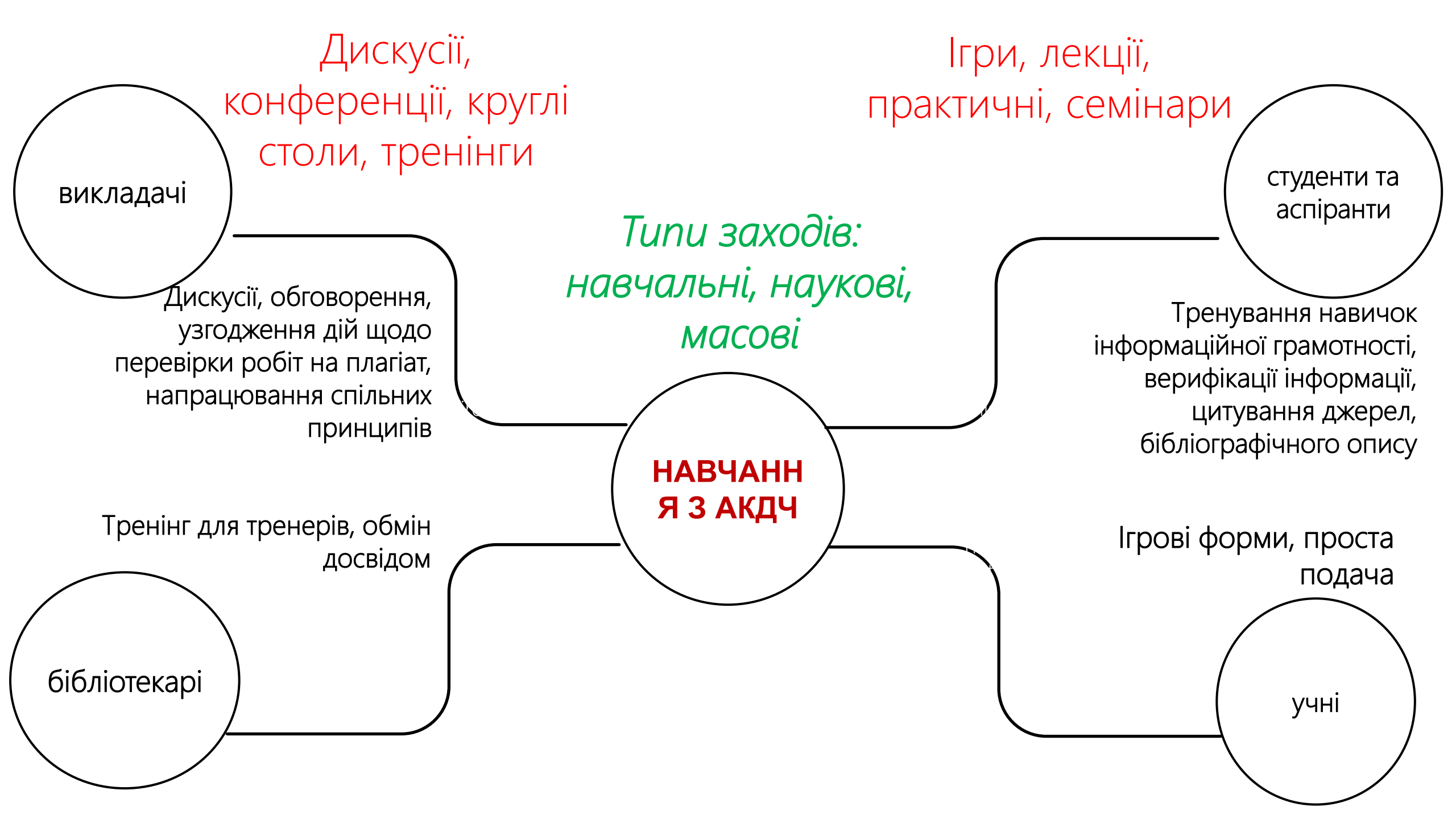
Проведення масових заходів для інших користувачів

Залежно від аудиторії масові заходи можуть бути у формі:

- ▶ Гри
- ▶ Он-лайн лекції чи вебінару
- ▶ Тренінгу
- ▶ Квесту
- ▶ Лекції чи доповіді
- ▶ Виставки матеріалів
- ▶ Консультації
- ▶ Дискусії

Як бачимо, бібліотека може долучатись до таких типів заходів:

- навчальні,
- наукові,
- масові.

Дискусії,
конференції, круглі
столи, тренінги

Ігри, лекції,
практичні, семінари

*Типи заходів:
навчальні, наукові,
масові*

викладачі

студенти та
аспіранти

Дискусії, обговорення,
узгодження дій щодо
перевірки робіт на плагіат,
напрацювання спільних
принципів

Тренування навичок
інформаційної грамотності,
верифікації інформації,
цитування джерел,
бібліографічного опису

**НАВЧАННЯ
З АКДЧ**

Тренінг для тренерів, обмін
досвідом

Ігрові форми, проста
подача

бібліотекарі

учні

Висновок:

- ▶ Залежно від того, з якою аудиторією працює бібліотека підбирається тип заходу та робиться акцент на тренуванні певних навиків. Зокрема, якщо цільовою аудиторією є викладачі, то варто проводити круглі столи, тренінги, дискусії, під час яких можна спільно виробити стратегію промоції академічної доброчесності серед спільноти університету.
- ▶ Якщо аудиторією є бібліотечні фахівці, то можна проводити зустріч у форматі тренінгу для тренерів та обговорити нагальні питання академічної доброчесності і поділитись досвідом проведення тематичних заходів.
- ▶ Якщо аудиторією є студенти чи аспіранти, то потрібно зробити акцент на інформаційній грамотності та бібліографічному описі, оскільки ці вміння потрібні для виконання письмових робіт та написання статей і є ключовими в їх навчанні та академічній кар'єрі.
- ▶ Якщо ваша аудиторія – це школярі, то популяризувати інформаційну грамотність та академічну доброчесність можна в ігровій та розважальній формі, щоб зацікавити аудиторію, а не відштовхнути суворими правилами та вимогами

NATIONAL UNIVERSITY OF
KYIV-MOHYLA ACADEMY

Дякую!

chukanovaso@ukma.edu.ua

Для

III конференція з циклу «Бібліотека I покоління: виклики, проєкції, очікування»
Тема 2021 року «Шляхом до істини...» або про вплив бібліотекарів на академічну
добročесність в освітньому та науковому середовищі університету», Он-лайн, 18-19
травня 2021 р, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Центральна наукова бібліотека